

ЈОВАН Д. ЗИЗЈУЛАС

Митрополитот Зизјулас е еден од највлијателните православни теолози во денешно време; познат е по својот докторат „Единството на Црквата во светата Евхаристија и во Епископот во првите три века“, одбранет во Атина 1965 г. и по други значајни теми од православната еклисиологија. Во 1986 г. од страна на цариградскиот патријарх Димитриј е хиротонисан за титуларен Митрополит Пергамски. Од неговиот обемен опус, би го издвоиле делото: „Битието како заедничарење“ (1985).

*Фактиот дека
чувството на сирин од
другиот му е
психолошки својствено
на нашето постоење,
предизвикува сиринот
да не е само сирин
другиот туку и сирин
се што е поинакво.*

заедницата и инаквоста

*Фрагмент од предавањето на Неговиата Високопреосветеност,
Митрополитот Јован Зизјулас, на 8 Православен конгрес во Западна
Европа, одржан во Бланкенберџ (Белгија), во 1993 г.*

Заедничарењето и поинаквоста: како да ги измириме овие зборови? Зарем самите тие не се исклучуваат меѓусебно? Нели е древна вистина дека по дефиниција другиот за мене е непријател и извор на мојот „првороден грев“, како што тоа го вели францускиот философ Сартр („Битие и нишотност“, 1949)? Нашата западна култура како да го потврдува ова на многу начини. Индивидуализмот е присутен во самите темели на таа култура. Откако Боетије во 5 век ја поистовети *личностиа* (persona) со *лице* (поединец, индивидуа) - „личноста е индивидуална супстанција од разумна природа“, а блажениот Августин, во речиси истото време, го истакна значењето на свеста и самосвеста во сфаќањето на личноста, западната мисла не престана на ова да се темели себеси и својата култура. Среќата и „правата на поединецот“ станаа дел од американскиот устав,

заштитени со спогодби и меѓународни закони. Сето ова има за последица дека заштита-та од другиот е основна неопходност. Сè повеќе и повеќе чувствуваме закана од присуството на другиот. Присилени сме и научени другиот да го сметаме за свој непријател, многу поскоро отколку да го доживееме како пријател. Заедницата со другиот не е прво-битна, туку е создадена на оградата што нè штити од опасните влијанија на неговото присуство. Другиот го прифаќаме само во мерата во којашто тој не е закана за нашата приватност или во мерата во којашто ѝ е корисен на нашата лична среќа.

Нема сомнение дека ова е последица од она што со богословскиот јазик го нарекуваме „гревопад на човекот“. Ова е патолошки проблем, вкоренет во длабините на нашето постоење, наследен од раѓањето. Се вика *сѝрав од друѓиоѝ*.

<p>Среќата и „правата на поединецот“ станаа дел од американскиот устав, заштитен со спогодби и меѓународни закони. Сето ова има за последица дека заштитата од другиот е основна неопходност.</p>

Сè е последица од отфрлањето на Оној Кој е Друг *par excellence*, нашиот Творец, отфрлен од првиот човек, Адам - а пред Адам од демонските сили коишто се побуниле против Бога. Суштината на гревот е стравот од Другиот, а стравот е една од причините на тоа отфрлање. Кога еднаш потврдувањето на „себеси“ е остварено по пат на отфрлање, а не со прифаќање на Другиот - тоа го одлучи Адам во својата слобода на избор - сосем е природно и неизбежно *друѓиоѝ* да стане непријател и закана. Помирувањето со Бога е незаобиколен предуслов за помирување со секој „друг“ (*човек*).

Фактот дека чувството на страв од другиот му е патолошки својствено на нашето

во `паднатата состојба`

постоење предизвикува стравот да не е само спрема *друѓиоѝ*, туку и спрема сè што е поинакво. Еве нè на чувствително место, што мислам дека бара сериозно разгледување. Оти секако, ова само покажува колку е длабок и распространет стравот од другиот: имено, ние не сме просто исплашени од некој одреден *друѓ* или *друѓи*, туку, ако и ги прифатиме тие други, ќе ги прифатиме под услов да се, некако, *како нас*. Целосната поинаквост за нас е анатема. Сама по себе различноста е закана. Дека ова е сеопшта и патолошка појава го потврдува и фактот дека дури и кога разликата не претставува закана за нас ние сепак ја отфрламе, оти секоја различност ни е одбивна и не ја сакаме. Прост пример: иако црниот човек никако не претставува закана за нас, ние го отфрламе, врз основа на чистата расна разлика. Денес сите ќе се сложиме дека ова е бесмислено, но има толку многу, попретфинети примери што покажуваат дека стравот од другиот всушност не е ништо друго туку страв од различност, и дека во другиот сакаме да го пресликаме својот сопствен лик, што покажува колку длабоко во нашето битие е вкоренет *сѝравоѝ од друѓиоѝ*.

Кога се покажува дека стравот од другиот е страв од поинаквост, доаѓаме до поистоветување на различноста и поделеноста. Ова го компликува и го помрачува човековото поимање до опасен степен, моралните последици во овој случај се мошне сериозни. Ние ги делиме нашите животи и луѓето според признакот на различност. Организираме држави, клубови, братства, дури и Цркви врз основа на различноста. Кога различноста станува поделеност, заедницата не е ништо друго освен начин на мирољубиво сопостоење. Тоа секако ќе трае додека трае взаемниот интерес, но лесно може да се преобрати во судир или борба штом ќе престане интересот. Средините во коишто живееме и ситуацијата во светот во целина потврдува дека денес така е веќе вообичаено.

Се повеќе и повеќе чувствуваме закана од присуството на другиот. Присилени сме и научени другиот да го сметаме за свој непријател, многу поскоро отколку да го доживееме како пријател.

Меѓутоа, да беше оваа забуна меѓу различноста и поделеноста морален проблем, етиката би била доволна да ја разреши. Но очигледно дека не е. Свети Максим Исповедник во тоа гледа не само вселенски туку и космички димензии. Целиот космос е поделен врз основа на различноста, и тој е различен во своите делови врз основа на својата поделеност.

Проблемот на заедничарењето и инаквоста, според ова, е во органска врска со проблемот на смртта. Смртта постои, бидејќи заедничарењето и инаквоста не можат да сопостојат во созданието. Различното суштество станува оддалечено суштество: бидејќи разликата станува поделба, а разликувањето далечност. Свети Максим ги користи овие поими да ја објасни вселенската и космичка состојба. Различноста (*διαφορα*) треба да постои, оти е добро така. Поделеноста (*διαρεσις*), е изопаченост од различноста (*διαφορα*) и ова е зло. Тоа исто важи и за поимот на оддалеченоста (*διαστασις*), којашто означува распаѓање (*διασπασις*), а оттаму е и смртта. Сите овие спротивности извираат од просторот (= простор во смисла на растојание во просторноста и во времето), што го карактеризира созданието 'ни од ништо' ('*ex nihilo*') со фактот дека сме создадени од ништо, и

Суштината на гревот е стравот од Другиот, а стравот е една од причините на тоа отфрлање.

Помирувањето со Бога е незаобиколен предуслов за помирување со секој „друг“ (човек).

до него доведува отфрлањето на Другиот (Бога) и на секој друг. Превртувајќи ја различноста во поделеност, со отфрлањето на другиот ние умираме. Пеколот, вечната смрт, не е ништо друго освен целосна одвоеност од другиот, како што велат пустиножителите. Навистина овој проблем не е решлив по пат на етика. Потребно е ново раѓање. Ова нè води во еклисиологија.